

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תַּקְבוֹ

קִמָּז

בְּאֵר הַגּוֹלָה

נ טור קשם ביה"ג
פוסקים
ס הרמב"ם בחשונה
ע רמב"ן בספר תורת
האדם

(יא) שָׁכָר: ו יִמְתֵּר לְלוּת הַמֵּת בְּיוֹם-טוֹב רֵאשׁוֹן (לג) תוֹף הַתְּחוּם, וּבְיוֹם-טוֹב שְׁנֵי אָפְלוֹ (לד) חוּץ לַתְּחוּם, (יז) (לה) *וְחוּזְרִין לַמְקוֹמָם בּוֹ-בְיּוֹם, (לו) וְכֵן מִתֵּר לְהַתְּזִיר כְּלֵי הַקְּבוּרָה שֶׁהוֹלִיכוּ עִמָּהֶם חוּץ לַתְּחוּם: ז הַמְלֵוִים אֶת הַמֵּת, (יז) אֲסוּרִים (יג) לְרַכֵּב עַל בְּהֵמָה אָפְלוֹ בְּיוֹם-טוֹב שְׁנֵי, (לח) וְאָפְלוֹ הָאֲבָלִים,

בְּאֵר הַיֵּטֵב

לד' אֲלֵפִים אָמַר מִתְרִים לְחוֹר שְׁלֹא תֵהָא מְכַשְׁלִים לַעֲתִיל, ה"ש"ג וי"ש"ש, מ"א. ועיר העשויה קקשת בענין שמודרין מן הקקשת, אסורים לילך דרך היתר דהא זבולים לילך דרך הקקשת, ודכ"ז, כנה"ג, מ"א: (יג) לְרַכֵּב.

אפלו לכתמלית, עמ"א: (יא) שָׁכָר. וכיש"ש אסור טל שָׁכָר, ואם אינו רוצה לעשות בחנם מטעין לה כמו בחליצה. ועס"י תקפ"ה ד"א דלערוך מצוה מתר לטל שָׁכָר-שֶׁבֶת וי"ט, מ"א: (יז) וְחוּזְרִין. אפלו יצאו חוץ

מִשְׁנֵה בְרוּךְ

יש לקרובי המת לתן לו, דיום-טוב שני לגבי מת כחל שנייהו: ו (לב) תוֹף הַתְּחוּם. ורוצה לומר, (מג) עד אֲלֵפִים אָמַר ולא יותר, אף-על-גב דעד שלש פרסאות לבלי עלמא אינו אלא מדרבנן, (מג) לא התירו משום לונה גרידא: (לד) חוּץ לַתְּחוּם. אפלו (מד) חוּץ לַתְּחוּם שלש פרסאות; וְאף-על-גב שְׁאִין בְּהֵם צָרָף לַמֵּת אֵלָא מְלוּן אוֹתוֹ מִפְּנֵי הַכְּבוֹד בְּלָבָד, אָפְלוֹ הֵכִי שְׂרִי, דְּכַחַל שְׂרִיָּה וְכָּנָן [אחרונים]: (לה) וְחוּזְרִין לַמְקוֹמָם בּוֹ-בְיּוֹם. וְאָפְלוֹ יִצְאוּ חוּץ לְכֶמָה מִלִּין (מס) מִתְרִין גַּם-בֵּן לְחוֹר לְבֵיתָם, שְׂאֵם יִאָסְרוּ אוֹתָם יִהְיֶה נְכַשְׁלִים לַעֲתִירִי לְבוֹא, שְׁלֹא יִרְצוּ לִילֵף וְלִהַתְּעַסֵּק בְּצָרְכֵי הַמֵּת וּבִהַלְוָתוֹ. וּמִסְתַּבְּרָא דְכָל זֶה אִם אִין שֵׁם בְּמִקוּם הַקְּבוּרָה מוֹשֵׁב יְהוּדִים בְּתוֹף הַתְּחוּם, הָא אִם יֵשׁ שֵׁם וְשִׁיכּוּלִים שֵׁם לְאָכַל (מו) וְלִישֵׁב, לֹא נִתְרִי לְהֵם לְחוֹר³⁴, דְּבִשְׁבִיל זֶה שְׂאִי אָפְשֵׁר לְהֵם לְחוֹר לְאָכַל וְלִישֵׁב לְבֵיתָם פַּעַם אֶחָד לֹא יִמְנַעוּ לְלוּת הַמֵּת. וְעַן בְּאוֹר הַלְּבָה. וְנִתְבָּרַר בְּהַפְסוּקִים, דְּמַפְלַק מְקוּם אִם יְכוּל לְמַצֵּר דְּרָבּוֹ לֹא נִתְרִי לוֹ. לְחוֹר בְּדִרְךָ אָרְבָּה וְעַן מִבְּגוֹן אֲבָרְתָהּ וּבְמַתְעִירַת הַשְּׁקָל: (לו) וְכֵן מִתֵּר לְהַתְּזִיר כְּלֵי הַקְּבוּרָה. וּמִקְצֵה אִינֵם, (מז) וְדִרְי פְלִים שְׂמֵלֶאכְתָּם לְהַתֵּר הֵם, דְּשְׂמֵא יִצְטְרַף לְהֵם לַמֵּת אַחַר בּוֹ-בְיּוֹם³⁵, וְאִם-בֵּן מִתֵּר לְטַלְטֵלֵם אָפְלוֹ לֹא יִצְטְרַף לְהֵם, וְכֵן לְשִׁמְרָם שְׁלֹא יִגְבּוּ³⁶, וְכַדְלַעִיל בְּסִימָן שַׁח סַעִיף ד, וְכֵין שְׁכָר מְטַלְטֵלֵם, אָפְלוֹ יִמְצֹא סְמוּךְ לְחוֹמַת הָעִיר מְקוּם שְׁמוֹר לְהַנִּיחֵם גַּם-כֵּן אִינוּ צָרִיף אֵלָא מִתֵּר לְשִׂאָם עַד בֵּיתוֹ, וְכַדְלַעִיל בְּסִימָן שַׁח סַעִיף

* וְחוּזְרִין לַמְקוֹמָם בּוֹ-בְיּוֹם. עַן מַה שֶּׁפְּתַבְּנֵנוּ בְּמִשְׁנֵה בְרוּחַ לַעֲנֵן אִין יֵשׁ שֵׁם מוֹשֵׁב יְהוּדִים. וְטַמּוּכִים לְדַבְּרֵנוּ, מְדַבְּרֵי הַרְדְּבִיז חֶלֶק ד סִימָן קוֹ שֶׁפְּתַב בְּבִאוֹר דְּבִרֵי הַפְּלִיבוֹ דִּף מו, שֶׁהִתִּירוּ חֲכָמֵי בְּדִרְשׁ בְּמַת שְׁהִיָּה בְּעִיר אֲקָדִי לְלוּתוֹ עַד בְּדִרְשׁ שְׁנֵים מִן הַקְּבוּכִים וְלִרְכֵב בְּדִרְשׁ, אֶף לֹא שָׁבוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם לַמְקוּמָם אֶף נִשְׁאָרוּ בְּעִיר בְּדִרְשׁ הַיּוֹם הַהוּא. עַד כַּאֲן; וְכַמֵּב עַל זֶה הַרְדְּבִיז לְהִכִּי לֹא הִתִּירוּ לְהֵם לְחוֹר כֵּין שְׁהִי בְּמִקוּם מְלֻשָׁב וְיִזְטֵר טוֹב מִמְקוּמָם, מַה צָרָף שִׁיחְזִירוּ, וְלִבְּאֵי הַקָּא טַעְמָא שְׁלֹא תֵהָא מְכַשְׁלִין לַעֲתִיר לְבוֹא, אָכַל גְּבוּז דִּין שֶׁהִבִּיתִּהֶם הַקְּבוּרָה הוּא בְּמִקוּם שְׂמֵם וּמְדַבֵּר וְאָפְלוֹ אִילָן אִין שֵׁם לְהַסְתֵּר מִן הַשְּׂמֵשׁ וְאִין שֵׁם לֹא מְאָכַל וּמִשְׁתַּה, וְדִאי דִאיֵב טַעְמָא שְׁלֹא תֵהָא מְכַשְׁלִין, עַד כַּאֲן לְשׁוֹנוֹ. וְדַע עוֹד, דִּישׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּמִקְמוֹת שֶׁהִבִּיתִּהֶם הַקְּבוּרָה הוּא רְחוּק מְאֹד עַד שְׂאִין שׁוּם אָדָם מְלָחָה עַד בֵּית-הַקְּבוּרָה כְּשׁוּם פַּעַם, וְכֵן יֵשׁ אֲנָשִׁים מְחַבְּרֵי קְרִישָׁא שְׂקַבְעִים תְּדִיר לִשְׂאֵת הַמֵּת שֵׁם וְכִאִים עַל שְׂכָנָם, אִם הִתִּירוּ בְּדִידֵהוּ לְחוֹר, וְאִי שִׁנָּן בְּהוּ טַעְמָא כְּדִי שְׁלֹא תִכְשִׁילֵם, שְׁהִי הֵם שְׂכוּרִים וְהוֹלִכִים בְּשִׁבְלֵי שְׂכָרָם, וְאִם בְּשִׁבְלֵי שִׁיצְטְרַכוּ הָאֲבָלִים לְשֵׁלֵם כִּיתֵר בְּעִבּוֹר זֶה, צָרִיף עֵין אִם מִתִּירִים לְהוּ בְּשִׁבְלֵי זֶה לְחוֹר כְּמַה מִלִּין, מִיְהוּ ד' אֲלֵפִים אָמַר בְּדִאי 'כּוּלִין לְחוֹר, שְׁהִי עַל-כֵּל-פְּנִים לֹא גֵרַע מִלִּל הַיִּצְאָין בְּרִשׁוֹת שִׁישׁ לְהֵם ד' אֲלֵפִים בְּהַבְלִיעָה, וְכַדְלַעִיל בְּסִימָן תו, אָכַל כִּיתֵר מִד' אֲלֵפִים שֶׁמִּתִּירִין אִינוּ וְכֵן בְּשִׁבְלֵי טַעְמָא שְׁלֹא תֵהָא מְכַשְׁלִין, צָרִיף עֵין אִם שִׁנָּן בְּהוּ. וְעוֹד מִסְתַּפְּקָא אִם גְּבִי הָאֲבָלִים גְּבִי אֲמִירָן דְּחוּזְרִין לַמְקוּמָם, דְּלִקְאוּרָה בְּדִידֵהוּ לֹא שִׁנָּן דְּמַמְנַע, וְדִאי אִין יִמְנַעוּ לְלוּת אֲבִיהֶם בְּשִׁבְלֵי זֶה³⁹, וְלֹא שִׁנָּן אֵלָא פֶּאֶנְזִים עַל-קָמָה; וְאָפְשֵׁר דְּהוּהוּ טַעְמָא דְּעִבְדָּא דְּמִתְרִי-בְּכַל-בוֹ נַח"ל שְׁלֹא הִתִּירוּ לְהֵם לְחוֹר, מִשּׁוּם שְׁהִי רְחוּבִים לַמֵּת וְלֹא מִמְנַעוּ מִלְלוּת, וּמִסְתַּחֲמַת הַפּוֹסְקִים מִשְׁמַע שְׂאִין לְחַלֵּק בְּהוּ, וְצָרִיף עֵין:

ג: ז (לו) אֲסוּרִים לְרַכֵּב וכו'. והוא הידון לילך בספינה, ואפלו (מט) בתוך התחום גמי אסור. ואף-על-גב דמתירין ללוות חוץ לתחום, שאני רכיבה דאיבא חשש חתיכת זמורה שהיא מלאכה דאורייתא, ולא נתר בשביל לונה (מט) שאינה מעקרי צרכי הקבורה, (י) ועוד, דברכיבה איבא זילותא דיום-טוב³⁷ טפי מהליכה ברגלי³⁸: (לח) וְאָפְלוֹ הָאֲבָלִים. ומשמע (נא) דאפלו אי אפשר במקום

שַׁעַר הַחַיּוֹן

(מג) מן משמע בהפוסקים, וכן כתב בעלת-השבת: (מג) בן צרף להסביר שיטת המחבר, שמתיר כל שהיא מדרבנן על-ידי: ושלא אפלו ביום-טוב ראשון ובהו אסר. והכתב"ץ חלק א סימן כב בסוף הלכות תחומין מצאתי דענתו באמת דצף ביום-טוב ראשון יש להתיר הליכה מחוץ לתחום לצרכי המת למאן דמתיר טלטול והוצאה, עין שם ונחסור לשון יש שם, אכל הפנהו כמו שהעמקנו, ויחידא הוא גוה. ומצאתי באמת בספר שלחן-שלמה, דבני התורה אותן שנושאין את הארון מתרים לילך אפלו ביום ראשון חוץ לאלפים, ועל-כרחן דמפרש דנזקא לונה גרידא קא אירינן כאן דאינו אלא כבוד בעלמא, ומלמא דמסתבר הוא לכאורה, בפסך פי בידון הוא למת למסר אותו על-ידי עכו"ם בלחודי⁴⁰, כמו שפכתבנו לעיל בשער-החיון [אות 1] בשם תשב"ץ. איבא, דמלשון טעלת-שבת שקבת על הא דמטר ללוות בתוך התחום, דהרבנא הוא דעל-פירב דרף המליים שמתחלפים עצמם בנשיאת המטה, אפלו הכי מתר משום כבוד המת, עד כאן לשונו, ומשמע מה דחוץ לתחום אסור אף לשאת המת. וצריך עיון לדניא, ובפסך דכבר הכאנו בסעיף א לחלק על עקר קלת המחבר, עין שם, וגם לבעל שלחן-שלמה שמתיר, צריך עיון אם מתר לחוץ למקום: (מז) מאירי וריב"ש ועלת-שבת. וכתבו האחרונים דנזקא לכבודו של מת, הא לכבוד אבליים אסור, והוא מדברי הריב"ש בסימן תפז, אלא שקבת שם דלא כבוד התיים לבד הוא אלא גם-כן כבוד המת הוא על-ידי לונה ושרי, עין שם, ולפי זה לחנם העתיקו זה שהרי כמעט אי אפשר הוא. אמנם בעלת-שבת מצאתי שכתב בשם הרדב"ז חלק ד סימן קו, ושם מירי שהמת היה מוח בבית-הקבורה והמתניו בקברותו עד שיבוא אביו לשם והלכו עמו עוד אנשים, וכתב הרדב"ז ודלא הוה רשאים שְׁהִי מְלִיִם וְכֵן אֵת אֲבִיו, עֵין שם: (מט) רבנו יצחק בנתיב כח בשם הרמב"ם ורדב"ז חלק ד סימן קז ומגן-אברהם ומאמר-הנה"ז ודלא הוה מפגיר לפנינו הרקטא משבשבת, כמו שהעיר בשאלת משיבט. וכן הרמב"ם מביא דברי רב המגיד לסייעא לרבנו, עין שם: (מו) שְׁהִי בְּאֵמַת הַתֵּר זֶה שֶׁל פְּהַם מִלִּין מִסְתַּפֵּק לֵה לְהַרְמַב"ן בְּחוֹרַת-הָאֲדָם אֵלָא דְּלִכְסוּף נִטָּה לְהַקֵּל, וְכֵמו שְׁהִיעִיר גַּם-בֵּן בְּשִׁמוֹ רַבְנָה יִצְחָק הַנָּה"ל, וְעַל-כֵּל-פְּנִים צָרִיף סִבָּה נִכְוָה, מִיְהוּ עַד ד' אֲלֵפִים אָפְשֵׁר דְּמִתֵּר כָּכָל גּוֹנֵי, שְׁהִי עַל-כֵּל-פְּנִים הוּא יִצְאָ בְּרִשׁוֹת: (מז) עֵין בְּמַתְעִירַת-הַשְּׁקָל שְׂדַעְתוֹ, דִּאִם בְּמִקוּם הַקְּבוּרָה אוּ בְּתַחֲוִימָה יֵשׁ מְקוּם הַמְשַׁתְּמֵר אִסוּר לוֹ לְטַלְטֵל, וּמִבְּאוֹר הַגֵּר"א וּמִחֲדוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגְר מִשְׁמַע דְּשָׂרִי כָּכָל גּוֹנָא; וְאָפְלוֹ לְדִידֵהּ, אִם יוֹדְעִים בְּדוּאֵי שִׁישׁ עוֹד מַת וְשִׁמְצְטְרַף לְהֵם פְּלִים אֵלוֹ, בְּדוּאֵי מִתֵּר: (מח) הַגֵּר"ו, וְכֵן מוֹכֵחַ מִשְׂאָר מִפְּרִשִׁים: (מט) עַל־תֵּת שְׁבֵת. וּמְכָל מְקוּם לֹא בְּרִירָא כְּלֵי הַאי, שְׁהִי הַמְחַבֵּר מְחַמְרֵי בְּהַלְיָה חוּץ לַתְּחוּם בְּיוֹם-טוֹב רֵאשׁוֹן אֶף-עַל-גַּב שְׂמֵקֵל בְּשִׁבְלֵי מִתְרִין: (י) וְכֵמו אֲבָרְתָהּ וְזִלְתָּה רַבָּה וְהַגֵּר"ו. וּבְנִהְרָה-שְׁלוֹם וּבְחִמְדֵי מִשְׁה תְּרַצוּ גַם-בֵּן דְּבִרֵי הַמְחַבֵּר, וְכָלֵל דְּבִרְיָהֶם, וְכָל מַה שֶּׁהִתִּירוּ הוּא לְכַבּוֹד הַמֵּת אָכַל הַקָּא אִין הַרְכִּיבָה כְּבוֹד, וְאֲדוּבָא לִילֵף בְּרַגְלִים אָפְשֵׁר דִּאיֵבָא כְּבוֹד טַפִּי אֵלָא דְּצַעְרָא הוּא לְהַתִּים, וּבְשִׁבְלֵי צַעְרָא דְּתִיִם לֹא נִתְרִי שְׁבִיחָה, עֵין שֵׁם, וְגַם תְּרִיזֵן זֶה אִינוּ מְרַחֵץ, שְׁהִי עַל-כֵּל-פְּנִים אִם אָפְשֵׁר לְהֵם לְלוּת בְּשִׁבְלֵי זֶה. וּבְבִית-מֵאִיר הַמַּה גַּם-עַל הַמְחַבֵּר וְדַחַס מֵאִיר. וּבְאֵמַת לִישֵׁב עֵצַת הַמְחַבֵּר בִּיסוּדוֹת תְּזַקִּים אִם אָפְשֵׁר בְּהוּ, שְׁהִי עַל-כֵּל-פְּנִים אִיבָא טַיבָא מְקַדְמָא שְׂמִירִין לְרַכֵּב וְלִלוּת, וְכֵמו שְׂמִבֵּי הַרְמַב"ן בְּעַצְמוֹ, וְכֵן הוּכָב בְּכִלְבוֹ בְּשֵׁם חֲכָמֵי נְרוּבָא וְכֵן מִפְּאִירֵי, אֵלָּא שֶׁהַרְמַב"ן אִין יִנְתָּה לֵה לְהִתִּיר רַכִּיבָה, וְהוּא שְׂוֹרִים כְּבִיאִים שְׂרַבְנָה וְכֵן בְּשֵׁם מֵאִיר עַל הַרְכוּבָה, וְאֲתִירִים מִשְׁלֵךְ הַמְחַבֵּר: וְהַמְחַבֵּר כָּכָל הַפְּסוּטָה הוּא יִצְאָ מִתְּרִין וְהַמְחַבֵּר אֲבָרְתָהּ וְזִלְתָּה רַבָּה וְשֵׁא, וְתָכַר לְדָבָר יֵשׁ, שְׁהִי בְּשַׁעַת הַשְּׂמֵד סְקַלְהוּ לְמִי שְׂרַכֵב, וּמוֹכַח שִׁישׁ בְּהוּ זִילְתָּא וְחֲצַפָּא טוּבָא: (נא) מְדַמְסִים אָכַל הַקְּבוּרִים אִם אִי אָפְשֵׁר, וּמִשְׁמַע דְּבַמְלִיִם אָפְלוֹ אִי אָפְשֵׁר, וְהוּא שְׁלֹא כְּבִית-מֵאִיר שְׂרַצָּה לומר שלמלרים אלו אי אפשר אֵין שֵׁם עוֹד מְלִירִים שֶׁהוֹלִכִים בְּרַגְלֵי, וְאִי אָפְשֵׁר לומר כֵּן וְכֵמו שֶׁפְּתַבְּנֵנוּ:

הלכות יום טוב סימן תקכו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לה]

וְשִׁכְוִלִים שֶׁם לְאָכַל וְלִישֵׁב, לֹא נִתְּיָר לָהֶם לְחֹזֵר.⁽³⁴⁾

במקום מצוה, ומשום איסור אמירה לנכרי אין איסור בכך, מ"מ דבר זה הוא זלזול בקדושת יום טוב, ואף גורם בזה לאנשים צער ביום טוב.

(34) אמנם לגבי היוצאים להציל נפשות מידי הנכרים בשבת, כתב השו"ע לעיל (סי' שכט ס"ט וס"י תז"ג) שאם פוחדים הם לשבות במקום שהצילו, חוזרים הם למקומם, ולא הזכירו הפוסקים שאם יש בסמוך לשם מקום ישוב יהודי אסורים לחזור למקומם.

[משנ"ב ס"ק לו]

דִּהְיִי גְלִים שֶׁפְּלֹאקְתָּם לְהִתֵּר הֵם, דְּשָׂא יִצְטָרֵךְ לָהֶם לְמַת אַחַר בּוֹ-בֵיזָם⁽³⁵⁾, וְאִם-כֵּן מִתֵּר לְטֻלְטֵלִים אֶפְלוּ לֹא יִצְטָרֵךְ לָהֶם, כֵּן לְשִׁמְרָם שְׂלֵא יִבְנָבוּ.⁽³⁶⁾

(38) ולענין נסיעת אנשי החברא קדישא ביום טוב ראשון במכונת שנהג בה נכרי, כדי לקבור את המת, כתב בשו"ת הר צבי (יו"ד סי' רצג) שמותר, אם יש חשש ניוול המת אם לא יקברוהו ביום טוב. וביאר, שלפי הטעם הראשון המובא במשנ"ב, יש לחלק שרכיבה על גבי בהמה ונסיעה בספינה, יסוד איסורם הוא מן התורה, שרכיבה על גבי בהמה אסורה מחשש שמא יתלוש זמורה, ונסיעה בספינה אסורה מחשש שמא יעשה חבית של שייטים, ולפיכך נאסרו ביום טוב, מה שאין כן נסיעה במכונת שנהג בה נכרי, שרק הנהג הוא העושה את המלאכה, ואף שמחמת תוספת המשקל של הנוסע נוספת הבערה, בזה יש לומר 'מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה גם שלא לצורך'.

הדוסיף, שאף לפי הטעם השני הנזכר במשנ"ב, שברכיבה יש זלזול ביום טוב יותר מבהליכה ברגליו, על כל פנים בנסיעה במכונת אין הזלזול גדול כל כך, כיון שהנהג נכרי והנוסע אינו עושה שום מעשה המועיל לנסיעתה (וראה מלכים אמנון פי"א הע' כח). וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק מ) בענין נסיעה במכונת ביום טוב שני.

[ביה"ל ד"ה וחזרין]

דְּנָדָי לֹא יִמְנְעוּ לְלוֹת אֲבִיהֶם בְּשָׂבִיל זֶה⁽³⁹⁾.

(39) משמע שבני הנפטר מלוים אותו בהלווייתו, וכן משמע במשנ"ב לעיל (ס"ק טז). אמנם, המנהג בכמה מקומות בארץ ישראל הוא שצאצאי המת אינם מלוים אותו כלל, ויש שמכריזים על כך בחרם, שכל זרעו לא ילווהו ולא ילכו אחר מטתו כלל. וכתב הגשר החיים (ח"א פי"ב הע' 4) שטעם המנהג הוא על פי קבלה, כדי שלא ילכו אחרי המת יצויו זרעו הטמאים. והוסיף, שאף שלא הקפידו על כך כמה חכמים בדורות הקודמים, מ"מ הקפידו וציוו על זה בעל השלחן גבוה, האור החיים, החיד"א והרש"ש, וכן תלמידי הגר"א שבארץ ישראל ועוד גאונים.

מאידך, בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ה סי' כד) כתב, שלכאורה אין טעם זה מספיק כדי לפטור את בני המת מחיובם במצוה הגדולה של הלוויית אביהם, וכן נהגו בזמן הגמרא ולאחר מכן בזמן הגאונים והראשונים, שבני המת מלוים אותו ואומרים עליו קדיש ועושים שורה, וכן נהגו בהרבה מקומות באירופה. ועל כן כתב שיותר נכון שהבנים ילוו, ורק במקום שנהגו שאינם מלוים, נכון שלא ישנו מנהגם.

[משנ"ב ס"ק לז]

וְעוֹד, דְּכַרְכִּיבָה אִיכָא זִילוּתָא דְיִזְמוּט⁽³⁷⁾ טְפִי מְהִלְיָה בְּרַגְלֵי⁽³⁸⁾.

(37) ולומר לנכרי להכריזו ברמקול על הלוייה, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ו) שאסור, שאף שהוא שבות דשבות

הלכות יום טוב סימן תקכו

אכל הקורבים שצריכים לקברו, * אם אי אפשר (ז) (לט) מתירים להם ביום טוב שני (מ) לרכב על-גבי בהמה: ח * אם נודע לבני עיר אחת שישראל מת רחוק משם ארבעה או חמשה ימים (מא) ולא נתן לקבורה, אף-על-פי שלא יוכלו להגיע לו עד לאחר המועד, * מתר (טו) לצאת לדרך ביום טוב שני כדי (מב) למהר קבורתו: הגה (מג) ומתיר להביא מת ביום טוב שני מחוץ לתחום לתוך העיר לקברו במקורות ישראל אף-על-פי שהיה אפשר לקברו (נו) במקומו (כ"י בשם תשובת רשב"א): ט (מד) תינוק שמת בתוך שלשים, (מה) אם גמרו שערו וצפרניו, הוא בתזקת בן-קניא (מו) ודינו כמת (פ) [ז] גדול אף-על-פי שאין אנו יודעים אם פלו לו תדשיר, (מז) דרב נשים יולדות ולד-קניא: י * [ח] (מח) נפלים, שנהגו להסיר ערלתן בצורר אבן או

פ השב"ץ בתשובה
צ טו בשם הרב רבי
יעקב בן הרב רבי
יצחק הלבו יבמו
שפרש הבית-דיוק
ק הגותו ממותו
השק"א מהלכות
מציל

שערי תשובה

ביום ב' של ר"ה וכתיבי עליו צפר הקבורה עם פי לא הייתי מחברת הנקברים, ולא גרע מלמינו לה אפא, עכ"ל: [ז] גדול, עכ"ל, וכ"כ בב"ח הנודעת סימן ח שאין קוברין אותו ביום ראשון ויש להשוותו עד למחר. ובתפארת-צבי כתב ברין קבורת נפלים ביום ב' ע"י ישיאל: אם לא גמרו סימנים יש להחמיר, ובגמרו סימנים אין להחמיר בקבורה לדין שכל קלאכה דאורחא גושין ע"י א"י, וי"ל לפי מ"ש המג"א סימן שיא משום כבוד המת אין לעשות ע"י א"י ובנפלים ליכא כבוד המת, ומימ נראה כמ"ש שאם רוצה לקבר ע"י ישראל שפיר דמי לדין, ע"ש: [*] נפלים כו'. עין בגמ"א שהוחזק שחייב לקבר נפלים ועובר על לא תליו, ועין בשו"ת ארבעה טורי אבן סימן כג

באר היטב

וה"ה דאסור לילף בספינה, כנה"ג, מ"א: (ז) מתירים, ומיהו לא ירפבו בעיר מפני האי"י, כנה"ג, מג"א, ועין ט"ז: (טו) לצאת, עמ"א שהעלה דאם אינו משל בשדה שאין לחש שיאלוהו נפלים אסור, ע"ש: (טו) במקומו, ורש"ל פתב: דוקא היכא דליכא קבר במקום שנפטר, אכל אם יש שם קבר אלא שעשה צנאה שיליכיהו לקברי אבותיו, אין זה כבודו לחלל יו"ט, ואם יש חשש שיסריח קוברין אותו במקומו ולא שמעין לצנאתו, ואי ליכא חשש זה מוליכין אותו וקוברין אותו אחר יו"ט במקום צנאתו, ע"ש, ועין ס"ק ו: (פ) גדול, וביש"ש פסק דאין קוברין אותו תוך שלשים, ועין מ"א:

באור הלכה

* אם אי אפשר וכו', עין בט"ז, ודו"ק לומר שיש להם טרח קצת לילף ברגל ושרי, ואי"ל לשיטתה שכתב בתחלה שעקר דין המתבר מגמגם אצלו, עין שם, אכל לפי מה שפרש הפג"א אברהם ואלהי רבה דמשום יולדתא דיום טוב הוא, אין להחמיר ברכיבה אלא אם כן: יש טרח גדול לילף ברגליו, וכן כתב בספר 'נהר' שלום והג"ר: * ומתיר לצאת לדרך וכו', ובהג"ה 'ומתיר להביא מת' וכו', עין מגן אברהם סעיף קטן י' שהביא דעת הריב"ש החולק בזה, ומשום דהא אין גושין ארון אלא עם המת בחצרו, וכל-שכן פאן, שהרואה יאמר שהולך לצרפו, והשיג הפג"א אברהם על זה, דהא מבאר שם דבדבר מפרסם שרי ופרש במחצית השקל, שבינן שהגד להם מפי מגידים אחרים אם כן הרי הדבר מפרסם, וגם אין לחש ששגגו בהן: והדדים בדרך, דביום טוב אין מצויין עוברי-דברים יהודים, מיהו, אם אין משל על-פני השדה אלא בבית יש להחמיר, עד כאן לשונו. והנה הפג"א אברהם קצר מאד, וגם סותר את דברי עצמו, שבסעיף קטן ו' כתב דהליכה חוץ לתחום דמי לקציצת ארזים דאסור אף באתם מפרסם, אם עצם הכרמא של מחצית-השקל אינו ברור, שחרי הריב"ש הביא בתשובה זו דנא דאדם מפרסם, ולא נחת לזה לומר דכאן נמי הוי קאדם מפרסם, וגם הפג"א אברהם בעצמו כתב בסעיף קטן ז' דאם במקרה נפרסם לאו כלום הוא; ואפילו נימא דכנת הפג"א אברהם הוא כפשוטו, משום דכיון דמועטים אגחניו בעונותינו, דין שלנה באתם מפרסם, וכמו שכתב הפוסקים, מכל מקום קשיא הרשונה במקומה ועומדת, דהא בקציצת ארזים לא מניי מה מפרסם, וכן הריב"ש פן לזה, וכמו שמבאר שם להדיא וכמו שהעתיק גם הפג"א אברהם, דכל-שכן פאן שהרואה יאמר שהולך לצרפו, והניו שעמא דקציצת ארזים גס"פן, מיה שכתב הפג"א אברהם עוד דאין לחש שפגעו בהם: והדדים דאין מצויין עוברי-דברים, גם כן קשה בסעיף קטן ז' ע"ל. והנה ודברנו מציאתי שהגאון רבי יעקב איגר בחדושי הקשה גס"פן בסעיף זה על דברי הפג"א אברהם שבסעיף קטן ז' ותרץ, כיון דהמת משל בבזיון בשדה החלו טפי; ולפלא, שהרי סעיף זה, המענין בבית יוסף יראה שהוא נובע מדברי המשפ"ץ שהשיג על מה שנפסק בתשובת הריב"ש להחמיר בזה (עין שם בחלק א סימן כב), ובתשובת הריב"ש היה המשפ"ש, שהמת סגריהו העפרים במקרה עם בבלשתי, וכמו שהעתיקו בבית יוסף, ואפלו הכי פסק השלחן-ארזות להקל, אכן פאשר עינתי בנקטת הגדולה בכל המקומות ובריב"ש ובמשפ"ץ (שם בנקטת הגדולה לא העתיק חכ"ן תשובתו) ראימי כי דינא דסעיף קטן ז' ודהליכה חוץ לתחום דמי לקציצת ארזים הוא נובע מחשבת ריב"ש סימן קטו, עין שם, ודבריו בסעיף קטן ז' הוא כסברת המשפ"ץ החולק בעבדא דריב"ש, ואף שהמג"א אברהם לא ראה התשובה, כן"ל בה

משנה בוררה

הנה לילף ברגליו וישאר בלי לניה, גם כן אסור: (לט) מתירין להם, ומיהו, לא ירכבו (נ) בעיר מפני האמות, שלא יאמרו צליהן שמחללין יום טוב: (מ) לרכב על-גבי בהמה, והוא הדין דמתירין הקוברין לילף בספינה: (מא) ולא נתן לקבורה, והנה מנח בין העכו"ם: (מב) למהר קבורתו, ואף-על-גב דלא התייר המתבר לעיל בסעיף ד לעשות שום מלאכה בשאין בידעתו לברך בו-כיום, (מג) והוא הכא דהנה משל קבר בפה ימים בין העכו"ם (מז) והוא מת-מצנה, וצריך למהר כל מה דאפשר כדי שלא יתגול. וכתב הפג"א אברהם: ומיהו, אם מנח (נה) שמה בבית אין להקל, ועין בבאור הלכה מה שכתבנו בזה: (מג) ומתיר להביא וכו' מחוץ לתחום, כבר פתב פן המתבר בסעיף ד, ולא חזר הרמ"א וכתבו אלא משום חדושו, דאפלו אין המת פאן אלא שנודע להם שיש מת מחוץ לתחום, (טו) מתרים לילף לחוץ לתחום להביאו משם לעינם לקברו באתו יום בקבורת ישראל: (מז) ועין בבאור הלכה שאין להקל בזה אלא אם כן השתקה שם: ט (מד) תינוק שמת וכו', פרוש, דנפלים אין קוברין אותן ביום טוב ואפלו על-ידי עממין, (נו) שהרי הם כפאן וצאורים אף בטל-שול: (מה) אם גמרו שעריו וכו', ובלא גמרו, אפלו מת (מז) ביום שלשים גופא, אינו בתזקת בן-קניא ודינו כנפל: (מו) ודינו כמת גדול, ונקבר ביום ביום ראשון על-ידי עכו"ם וביום שני על-ידי ישראל: (מז) דרב נשים יולדות ולד-קניא, ומיתתו תלינן באיזה סבה, ויש חולקין בזה, (ס) דכיון דמת אתרע רבא, דהא רב בני-קניא אינם מתים בתוך שלשים ומסתמא נפל הנה"ה, ויש להחמיר (סא) לקברו על-ידי עכו"ם, ומיהו, על-ידי עכו"ם אפשר להתיר אפלו (סב) בלא גמרו שערו וכו', דעל-כך פנים הוא ספק בן-קניא: י (מח) נפלים וכו', נראה דלאו בנפלים ונדאים קאמר, דהא אגהו אסור לקברם ביום טוב, ואם כן בלאו הכי לא שך למקלן, דהא מלין אותן על קברן, וכמו שכתב המתבר ביו"ה דצה בסימן רסג סעיף ה,

שער הציון

(ג) אחרונים: (ג) אחרונים: (ג) לשון המשפ"ץ: (נה) בבאור הלכה בארנו דאפלו מנח בבית, אם הוא פתח יד עכו"ם הוא כמשל בשדה, ואף-על-פי כן אין להקל בזה רק לילף ברגליו ולא לרכב: (נו) ואף שבעשה שהולכים לשם לא מנבר שהולכים לבר-מצוה לית לן פה, וכן הוא במקור הדברים בתשובת הרשב"א, וכן מדקדק הלשון ברמ"א שכתב 'להביא' ולא פתב 'להוליך', דמשמע שהולכים להביאו משם לכאן, וכן פרש בנקטת הגדולה דברי הנה"ה, ע"ש. ובעלת-שבת תרץ דתשובתו הוא, שאפלו יש מקום לקברו רק אכל בבית-הקברות, גם כן מטר להוליכו לבית-הקברות חוץ לתחום, ואין מובן, שהיה גם במחבר סעיף ד פתוב 'שאין בעיר מקום קבורת': (ז) ומ"א ביו"ה דצה סימן רסג סעיף ה: (ז) אחרונים: (ז) אחרונים, דלא כרש"ל: (ס) מגן-אברהם בשם רש"ל, וכן הוא דעת רב"ז סימן תקיב חלק א ומנחם עזריה סימן טז, וכן הביא בנקטת הגדולה בשם מהר"ש הלוי: (סא) נדב"ז ומנחם עזריה ואליה רבה, וגם ביום ראשון מטר על-ידי עכו"ם: (סב) אליה רבה:

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תִּקְבוּ

ביאורים ומוספים

שיאהילו עליו ויטמאו, אכן, כתב הש"ך שם (ס"ק י) בשם המהרש"ל, שהטעם שאין מקפידים על כך בזמנינו הוא מפני שבחוף לארץ אין אנו רשאים לקבור בכל מקום, ואף אם לא תהיה מניעה מלקבורו במקום שנמצא, יש לחוש שמא יפתחו הנכרים את הקבר ויבו את המת, ולכך מוליכים אותו לבית הקברות.

ואף בארץ ישראל בזמנינו, שאין חשש שיבוז נכרים את המת, כתב החזו"א (י"ד סי' רט ס"ק יג) שראוי להקפיד שלא לקבור מת מצוה במקום הימצאו, מפני שאין לנו בית דין שיפקחו וידאגו שיהיה ציון והיכר למקום קבורת המת, ולפיכך יש לקבורו בבית קברות ידוע, ובכך מגינים על טהרת ארץ ישראל, ומצילים את הכהנים מטומאה.

[משנ"ב ס"ק מה]

אם גָּמְרוּ שְׁעָרָיו⁴³.

43) ואף ולד שנוולד בחודש השמיני לעיבורו שנחשב כאינו בר קיימא, כתב לעיל (סי' שלא ס"ק ח) שאם נגמרו שעריו וציפורניו, תולים אנו שכן שבעה חודשים הוא ושהה בבטן אמו, ובן קיימא הוא.

[משנ"ב ס"ק מז]

דְּכִינָן דְּמַת אֶתְרַע רְבָא, דְּהָא רַב גְּנִיִּיקְמָא אֵינָם מְתִים קְתוּדָּה שְׁלִישִׁים וּמְסַתְמָא גְּפִל דְּהָא⁴⁴.

44) ואם ידעים שהיה במעי אמו תשעה חרשים שלמים, מבואר בשו"ע (י"ד סי' שעד ס"ח) שנחשב כודאי בן קיימא, ואינו נחשב כנפל אפילו אם מת ביום לידתו. וכן כתב בשו"ת נודע ביהודה (או"ח מהדו"ק סי' טז) לענין קבורה ביום טוב, והוסיף, שבאופן זה אף חותכים את ערלתו ביום טוב לפני הקבורה, כמבואר להלן (ס"ק מט) לענין ולד שמת לאחר שלושים יום.

[משנ"ב ס"ק לט]

מִפְנֵי הָאֲמוּת, שְׁלֹא יֵאמְרוּ עֲלֵיהֶן שְׂמֵחִילִין יוֹם-טוֹב⁴⁰.

40) מקור טעם זה הוא בדברי הגמרא (ביצה ו, א), וביאר רש"י שם, שחששו שבשירא הנכרים שישראל מחללים יום טוב עבור המת, יכופו אותם לעשות גם מלאכות אחרות ביום טוב.

ולגבי עשיית ארון למת בחול המועד, כתב לקמן (סי' תקמו ס"ק כ) שאם אי אפשר לעשותו בצינעא בלא שיהיה מפורסם הדבר אצל הנכרים, דעת המג"א שאסור לעשותו [מהטעם שכתב המשנ"ב כאן 'שלא יאמרו שמחללין קדושת המועד', כמבואר בערוך השלחן שם], דעת הא"ר שמוותר.

[משנ"ב ס"ק מ]

וְהוּא הַדִּין דְּמַתְרִין הַקְּוֶרִין לִילָף בְּסַפִּינָה⁴¹.

41) ולענין נסיעת אנשי החברא קדישא ביום טוב שני במכונת, כתב הגשר החיים (ח"א פי"ז אות ב ס"ק ד) שאם אינם יכולים ללכת ברגליהם, לא יסעו במכונת עם נהג נכרי אלא מספר האנשים הדרושים לקבורה [ארבעה או ששה], ואם אין נהג נכרי, יסעו עם נהג ישראל. והוסיף, שאין היתר לכך שיסעו עשרה מאנשי החברא קדישא כדי שיוכלו לומר קדיש, כיון שאסור לחלל יום טוב שני עבור אמירת קדיש. וראה לעיל (ס"ק לו) מה שכתבנו לענין נסיעה במכונת ביום טוב ראשון.

[משנ"ב ס"ק מג]

לְהַבְיִאוּ מִשֵּׁם לְעִינֵם לְקַרְוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם בְּקָבְרוֹת יִשְׂרָאֵל⁴².

42) ומת מצוה הנמצא מחוץ לתחום, כתב השו"ע (י"ד סי' שסד ס"ג) שאף ביום חול אין להביאו לבית הקברות, ויש לקבורו במקום שנמצא, ובלבד שלא יקברוהו במקום שעוברים רבים ויש חשש

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תַּקְבוּ

קַמַח בָּאֵר הַגּוֹלָה

ר' יצחק בן עמרם
מהלכות יום טוב
וישאר פוסקים ש' כל
בו בסימן קיד
(ד'ין אבילות אם
*)
מת קדם הנגל או
בחוף הנגל, בסימן תקמו ותקמה

בְּקִנְיָה, אָסוּר אֶפְלוּ בְיוֹם-טוֹב שְׁנֵי שָׁל גְּלִיּוֹת: הַגָּה (מט) *וְאָסוּר לִקְבֹּרוֹ בְיוֹם-טוֹב, אֶלָּא מִנִּיחוּ עַד לַמָּחַר (כ"ו): י"א (ג) יֵאָדוּן קוֹרְעֵין עַל הַמַּת אֶפְלוּ בְיוֹם-טוֹב שְׁנֵי, אֶפְלוּ קוֹרְבָיו: י"ב [*] (גא) שְׂפָשֶׁמֶת בְּלִיל יוֹם-טוֹב שְׁנֵי, מִשְׁפִּימִין וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ קָדָם תְּפִלָּה; בְּשָׂמַת בְּיוֹם, קוֹבְרִין אוֹתוֹ (גב) אַחַר הָאֲכִילָה: הַגָּה וְדִין צְדוּקָה בְיוֹם-טוֹב, עַד בְּיִרְדֵּה-דַעַה סִימָן תַּא סַעֲרִי ר"ו):

שְׂעָרֵי תְּשׁוּבָה

הַמְגִי"א, וּבְכַה"ט נִשְׁמַט זֶה. וְע"ש בְּשֵׁם הַמְדוּשׁ שְׁאִין לְאֶחָל סַעוּדָה קָבַע קָדָם שְׂקָבֵר הַמַּת, וְכַבֵּר בְּמִדּוּר וְקִצְעֵי-הָ: הַזֶּה לְכַל אֲדָם וְלֹא לְאֲבָלִים בְּלַבְדוּ, וְהִנֵּה דְנוּקָא הִיבָא

דִּישׁ לְהִבֵּיא רְאִיָּה מִהַתְרִי"ט בְּשֵׁבַת פְּרָק הַפְּצִיעַ דְּיִבּוּר בְּלִ"ח, וְשׁוּב דַּחָה זֶה, ע"ש: [*] בְּשָׂמַת בְּלִיל יוֹם טוֹב, עַד בְּמִגֵּיא ס"ק כ"א מ"ש בְּנָה בְּשֵׁם יִשׁוּשׁ וּמ"ש עֲלוּ

בָּאוּר הַלְּבָה

לְהַשְׁתוּחוּ יוֹם אַחַד, שְׁאִינוּ מִתְנַגְּל בְּ-פֶלֶךְ מִפְּנֵי שְׁהִי זֶה, אֲבָל עֲנִין כְּנֹה אֶפְלוּ בְּפִרְהֶסְיָא יֵשׁ לְהַתִּיר, וְדוּמָה לְהָא דְרַב יוֹסֵף בְּכַשׁוּרֵי דְהַרְי לַה דְאָמַר 'צִנְעָא דְהַרְי יִסְמָא הוּא', וְכַמּוּ שְׂפָשֶׁר שְׂש"י שֵׁם פִּינּוּ דְאִי אֶפְשֵׁר, וְאִף בְּכָאן פִּן, דְּהַשְׁעָה דְחִתְקָה וְאִי אֶפְשֵׁר לְהַמְתִּין יוֹתֵר, מִפְּנֵי חֲשַׁשׁ סַרְחוּן אוֹ אֲכִילַת כְּלָבִים אוֹ שְׂרָפָה, לֹא נָחַשׁ לְפִרְסוּם וְנִכְדָּמָה פִּי מִדְּבַר דְרַבִּי הֵר"א יְרוּשְׁלַמִי שְׂמַתִּיר אֶפְלוּ בְּקִצְעֵת אֲרָזִים הִיכִי דְאִי אֶפְשֵׁר בְּעֲנִין אַחַר, שְׁהִבֵּיא בְּמִגְנָן אֲבָרְהָם סִימָן תַּקְמוּ סוּף סַעֲרִי קָטָן ז' וְצִדְרָה לומר שֵׁם הֵר"א יְרוּשְׁלַמִי, וְהוּא אִינָה פּוֹסֵק, כְּמוּ שְׂמַת בַּהֲלָה רַבָּה שֵׁם, הוּא מִן הַדְּרָכִים הָאֵלֶּן. (ג) שְׁאִין כָּאן פִּרְסוּם, שְׁהִרִי חוּץ לְתַחוּם יוֹצֵאִים וְעוֹנֵן מוֹעֵד קָטָן י"ב לְעֲנִין קַבְלַת חוּץ לְתַחוּם] וְאִין שֵׁם אֶלָּא הַקּוֹבְרִים, וְהַיְצִיָּה מֵעִיר חוּץ לְתַחוּם לֹא מְקַרֵּי פִרְהֶסְיָא, שְׁהִרִי מִמַּר לְצֵאת חוּץ לְתַחוּם עַל-יְדֵי בְרַגְלֵי. (ד) אִין לְחַשׁ לְפִרְסוּם אֶלָּא בְּעִשְׂתֵּי אִין וְעִשְׂתֵּי קָבֵר שֵׁם מְלֹאכּוֹת שֶׁל תּוֹרָה. גַּם פִּתּוּב: פִּינּוּ דְלֹא מְצִינוּ בְּנָה לְאָסוּר, מְנָא לָן לְהַחְמִיר בְּסִבְתָּנּוּ בְּאָסוּר שֶׁל דְרַבְרִינָם, וְכִלְשָׁפֵן בְּנָה שְׁמוּעָה לְכַבּוֹד הַבְּרִיחוּת, וּבְפִרְט בְּנָה שְׁאִין שֵׁם מִי שְׂיִטְפֵּל בּוֹ, הִרִי הוּא מִתְּמַעֲזָה שְׂאֶפְלוּ כִּתְּן גְּדוּל מִשְׁמָא לוֹ, וּבְחַל בְּנֹדְאִי מִטַּל חַיִּיב עֲלֵינוּ לְקַבְּרוֹ, וְאִם-כֵּן הוּא הַדִּין בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי שְׁהוּא כְּחַל, וְצִדְרָה, מַת כְּנָה חֲמור מִאֵה הִנּה בְּעִיר. גַּם שְׂמַעֲזָה שְׂבָלָאוּ הִכִי לֹא יִסְפִּיק הַמָּן לְקַבְּרוֹ אִינְהָ טַעֲנָה, דְּכָל שְׂמַעֲזָה יוֹם-טוֹב מִמַּר קַבְּרִיתוֹ לֹא אֶכְפַּל לָן, שְׁהִרִי כֵּל זָמַן שְׁהוּא מִשְׁמַתָּה הוּא מְקַבֵּה הַתְּנַגְּל, וְכָל-שָׁפֵן אִם יֵשׁ לְחַשׁ לְאֲכִילַת כְּלָבִים וְשְׂרָפָה, עַד כָּאן לְשׁוֹן הַתְּשַׁבְּ"ץ, עַד שֵׁם שְׁהַאֲרֵה, וּבְכַלל כְּבָרֵי נְקִלוּ דְבַר מְגִדְאֲבָרְהָם סַעֲרִי-קָטָן ז' וּבְסִימָן תַּקְמוּ סַעֲרִי-קָטָן ז' וְסַעֲרִי-קָטָן ז', אֶלָּא מִה שְׂמַסִּים הַמְגִדְאֲבָרְהָם דִּישׁ לְהַקְלֵל בְּמִטַּל עַל-פְּנֵי הַשְּׂדֵה אֲבָל בְּמִנְחָה בְּבֵית לֹא, אִינוּ מְדַקְדָּק, שְׂכִפִי הַנְּרָאָה מִשְׁמַע לְכַאוּתָה שְׂחֶשֶׁב דְּעַבְדָּא דְרַיב"ש הִנּה בְּמִטַּל עַל-פְּנֵי הַשְּׂדֵה וְלִהְיֵי חֲשִׁשׁוּ הַמַּתִּירִים לְאֲכִילַת כְּלָבִים, וּבְקַמַּת בְּחִשׁוּב רַיב"ש מְבַאֵר לְהַדְנָה שְׁהוּעַבְרִי כּוֹבִים הַנִּיחָהוּר בְּמַעֲרָה עִם מְלַבְּשֵׁי וְסִגְרוּ פִי הַמַּעֲרָה, עַד שֵׁם, אֶלָּא שְׂכִינּוּ שְׂמַסִּים הוּא בְּנִיחָה חֲשִׁשׁוּ מִפְּנֵי גְדוּל הַסַּרְחוּן וְשְׂפָפְרוּ אוֹ נִיחָהוּר לְאֲכִילַת כְּלָבִים, וְאִף בְּכַגּוּן זֶה הַעֲמִיק הַמַּחְבֵּר דַּעַת הַתְּשַׁבְּ"ץ לְהַמַּר, וְאִי יֵשׁ

(גכ) אֶלָּא אֶפְלוּ דְסַעֲרִי ט קָאִי, שְׂמַחְזִקִין לְהוּ לְעֲנִין קַבְּרִיהָ בְּחִזְקָה בְּנִי-קִמָּא וּמִטְפִּלִין בְּקוֹבְרֵיהֶם בְּיוֹם-טוֹב, וְאֶפְלוּ הִכִי לְקָדָם הַמְנַהֵג לְמוֹלָן אִין לְהַתִּיר, (סד) שְׁאִין זֶה מְצַרְכֵי קַבְּרִיהָ: (מט) וְאָסוּר לְקַבְּרוֹ. לְפִי מַה שְׂבַאֲרָנוּ דְבַרֵּי הַמַּחְבֵּר אִין דְּבַר הַרְמ"א מְדַקְדָּקִין בְּ-פִלְפֵי, שְׁהִרִי אִתָּה דְסַעֲרִי ט לֹא פִלְגֵי רַמ"א; אִם לֹא מִשׁוּם דְּהַמַּחְבֵּר סַתֵּם וְקָאֲמַר 'נְפִלִים' וְשָׁלַל לְטַעוּת דְּנוּקָא הַעֲרָלָה אִין מִסִּירָן, קָא מִשְׁמַע לָן דְּמִי שְׁהוּא בְּחִזְקָה נִפְל גַּם לְקַבְּרוֹ אָסוּר. וְעוֹד יֵשׁ לומר, דְּגַם בְּסַפֵּק נִפְל, כְּהִיבֵי דְסַעֲרִי ט, דַּעַת רַמ"א (סו) שְׂמוּטָב לְהַנִּיחַ קַבְּרִיתוֹ עַד אַחַר יוֹם-טוֹב כְּדִי שְׂסִיר עֲרַלְתוֹ לְפָנֵי הַקַּבְּרָה, וְלֹא קוֹבְרִין סַפֵּק נִפְל אֶלָּא בְּמַת לְאַחַר שְׂמֵלוּ אוֹתוֹ אוֹ בְּנִפְל נְקָה, (סז) וְכֵן כְּתַבּוּ אִינְהָ אַחְרוּנִים. מִיָּהוּ, בְּתִינוּק שְׁלַל מְלוּ אוֹתוֹ מִתְּמַת חֵלָּה וְכַהֲנֵי גּוֹנָא וּמַת לְאַחַר שְׁלֵשִׁים, בְּנֹדְאִי קוֹבְרִין אוֹתוֹ בְּיוֹם-טוֹב (סח) וּמִסִּירָן אָז גַּם עֲרַלְתוֹ⁶⁵. וְדַע, דִּישׁ מִן אַחְרוּנִים שְׁחוּלְקִין אַעֲרָךְ דִּינֵי וְנִפְלִים, (סח) וְלִדְיָהוּר קַבְּרִית נְפִלִים גְּמִי מְצֻנָּה⁶⁶, וְאִם-כֵּן אֶפְשֵׁר שְׂשִׁי עַל-כָּל-פְּנִים לְהַתִּיר (סט) בְּיוֹם-טוֹב שְׁנֵי עַל-יְדֵי עַכּוּ"ם. וְעַד בְּחֶקְמַת-אֲדָם כָּל קַע סַעֲרִי⁴⁷: י"א (ג) אִין קוֹרְעֵין וְכוּ'. דְאִין זֶה מְצַרְכֵי הַמַּת⁶⁰. וּמִיָּהוּ, לְעָרֵב (ע) צְרִיכִין לְקָרַע: י"ב (גא) בְּשָׂמַת בְּלִיל יוֹם-טוֹב וְכוּ'. וּבְיוֹם-טוֹב רַאשׁוֹן, שְׁהוּא עַל-יְדֵי עֲמִמִּין, אֶפְלוּ מִתְּבַלְּלָה, קוֹבְרִין אַחַר הָאֲכִילָה אוֹ אַחַר הַתְּפִלָּה. (עא) וְכָל זֶה לְמַחְבֵּר דְּיוֹם-טוֹב שְׁנֵי הוּא עַל-יְדֵי יִשְׂרָאֵל, אִמְנָם לִידְרִין דְּנוּקָהִין אֶפְלוּ בְיוֹם-טוֹב שְׁנֵי עַל-יְדֵי עֲמִמִּין, אִם-כֵּן יוֹם-טוֹב רַאשׁוֹן וְשְׁנֵי שְׁרׁוּן: (גב) אַחַר הָאֲכִילָה. וְיֵשׁ שְׂחֶתְבּוּ, (גכ) דְּמוּטָב

לְחַלֵּק, כֵּן הִנּה לוֹ לְחַלֵּק בֵּין מִנְחָה בִּידֵי עַכּוּ"ם אוֹ בְּשִׁמּוּר אֶעֱלֵ בְנֵי-מִשְׁפַּחְתּוֹ אִף שְׁאִין מִי שֵׁם לְקַבְּרוֹ אוֹ אִין שֵׁם בֵּית-הַקְּבֻרָה] וְאוּלַי דְּאִתְּרֵי שְׁהִבֵּיא מִתְּחִלָּה דַּעַת הַיָּם שֶׁל שְׁלֹמֹה דְמַחְמִיר כְּכָל גּוֹנֵי, לֹא רָצָה לְהַקְלֵל בְּהַתְּשַׁבְּ"ץ כִּי אִם בְּמִנְחָה עַל-פְּנֵי הַשְּׂדֵה]. קָרָן שֶׁל דְרַבִּי אֶלָּא הוּא כֵּן, וְדַרְבִּי-שֵׁם אֶפְלוּ בְּעַבְדָּא דִּידָה שִׁישׁ כְּמַה סַפִּימָם אוֹסֵר, וּמְכַל-שָׁפֵן בְּמַת שְׂמַתָּה בְּבֵית יִשְׂרָאֵל רַב שְׂאִי אֶפְשֵׁר לְקַבְּרוֹ שֵׁם, בְּנֹדְאִי אִין נְכּוֹן לִילֵךְ לְפָנֵים חוּץ לְתַחוּם לְהִבְיָאוּ, דְּהִיא מְדַרְשָׁה הַלְּבָה חוּץ לְתַחוּם לְקִצְעֵת אֲרָזִים, וְלִשְׁמֵת הַתְּשַׁבְּ"ץ, אֶפְלוּ בְּמַת שְׂמַתָּה בְּבֵית חוּץ לְתַחוּם, אִם מִנְחָה בְּמִקּוּם קְרוֹב בְּמִקּוּם רָחוֹב בְּמִקּוּם רָחוֹב לְהַנִּיעַ שֵׁם לְקַבְּרוֹ אַחֲרָף בְּיוֹם-טוֹב לְעַד לְהַתִּיר, דְּלֹא דְמִי לְקִצְעֵת אֲרָזִים הוּא מְלֹאכָה גְּמוּדָה, וְגַם הַלְּבָה חוּץ לְתַחוּם לֹא מְקַרֵּי פִרְסוּם וְכִבְלִי, וְלִפִּי זֶה הוּא הַדִּין בְּמַת שְׂמַתָּה כָּאן וְצִדְרָה לִילֵךְ חוּץ לְתַחוּם לְהִבֵּיא מִשֵׁם תְּפִרְכִּין וְאִין וְכַהֲנֵי גּוֹנָא, גְּמִי מִמַּר. וְהַנּה הַמַּחְבֵּר נִרְאֵה שֶׁהַחֲזִיק בְּדַעַת הַתְּשַׁבְּ"ץ, וְגַם הַרְמ"א שְׂחֶתְבֵי תְּשׁוּבַת הַרְשִׁיב"א בְּהַ"ה, וְשֵׁם הִנּה מִנְחָה חֲרוּק מִן הַעִיר וְהַלְכוּ לְהִבְיָאוּ, מִשְׁמַע גַּם-כֵּן דְּלִידָה מִמַּר לִילֵךְ חוּץ לְתַחוּם וְלִהְבֵּיא מִשֵׁם מַת; וּמַהֲרַשְׁב"א גּוֹסָא אִין רַאזֵּה, שְׂאֶפְשֵׁר שְׁהִמִיר לִילֵךְ מִשׁוּם שְׂמָא יִמְצָא אֵת הַהֲרוּג מְפִרְפֵר עֲדוּן וְצִלוּ, עַד שֵׁם בְּהַשְׂבָּרָה, אִם בְּהַשְׂבָּרָה אֶלָּא שְׂמָא שְׂלַל הַעֲמִיק תְּכֵן הַתְּשׁוּבָה, מִשְׁמַע דְּכָבֵל מַת הַלְּבָה לִילֵךְ וְלִהְבֵּיא נָאִם לֹא דְהַרְמ"א עַל דְּבַרֵּי הַמַּחְבֵּר קָאִי, וְשֵׁם הִלָּא הִנּה מִנְחָה בִּידֵי עַכּוּ"ם]. וּמַצְאֵתִי בְּכַנְסַת הַגְּדוּלָה שְׂעַמְרֵי עַל זֶה [כַּתֵּב שְׂהַמַּחְבֵּר וְהַרְמ"א הוֹלְכִים בְּשִׁיטַת הַתְּשַׁבְּ"ץ, וְהִבֵּיא גַּם תְּשׁוּבַת מַהֲר"ט טִיטְיִטְאֶעַק שְׁהִתִּיר כְּגוֹן זֶה גַּם לְרַכֵּב עַל סוּסִים, וְהַשִּׁיב שֵׁם עֲלוּ דְלִרְכֵב עַל סוּסִים בְּנֹדְאִי אָסוּר וְאִבָּן הִיבָא דִּישׁ חֲשַׁשׁ שֶׁל אֲכִילַת כְּלָבִים, פִּתּוּב בַּהֲלָה רַבָּה שְׂמַתִּיר אֶפְלוּ לְעִשׂוֹת מְלֹאכָה בְּיוֹם-טוֹב שְׁנֵי כְּדִי לְהַעֲלוּן]. וְגַם לִילֵךְ בְּנִגְלוּ מִפְּלַל שֵׁם הַרְבַּה אִם מִמַּר וּמִסַּס לְאָסוּר, וְהַשְׂמָה הַנְּרָאָה הַמְגִדְאֲבָרְהָם חֲשַׁשׁ לְדַבְּרוֹ. וְלִפִּי עֲנִיזָה דְעִמִּי, מְקוּם שְׂהַמַּת שְׂהַמַּת אֶבְרָהִים, יֵשׁ לְהַתִּיר לְקַבְּרוֹ בְּ-בָרִים, יֵשׁ לְהַתִּיר לְקַבְּרוֹ חוּץ לְתַחוּם לְהִבְיָאוּ, וְהוּא הַדִּין בְּמַת שְׂמַתָּה כָּאן וְשִׁיטָה ז' וְדַע, דְּכָל זֶה שְׂחֶתְבֵי הוּא בְּיוֹם-טוֹב שְׁנֵי אֲבָל לֹא בְּיוֹם-טוֹב רַאשׁוֹן, דְּאִין מִתְּמַעֲזָה דוּחָה שְׂפַת וְיוֹם-טוֹב, אֲבָן עַל-יְדֵי עַכּוּ"ם: י"ג (גא) יֵשׁ לְהַתִּיר [אִין]: * וְאָסוּר לְקַבְּרוֹ בְּיוֹם-טוֹב. עַד בְּמִאִירֵי בִיצָה דָּף ו' שְׁהִבֵּיא גַּם-כֵּן דַּעַת הַפּוֹסְקִים דְאִין מְקַבְּרִין נִפְל וְדִבְאִי וּסְפַק שְׂמַת בְּחוּף שְׁלֵשִׁים, מִפְּנֵי שְׁהוּא כְּאֲבָן,

שְׂעָרֵי הַצִּיּוּן

(גכ) פִּן מוֹכַח מֵאֵלֶּה רַבָּה שְׁנֵהוּ פְּנַת הַמַּחְבֵּר: (דכ) בְּהַגְיָה מִמִּזְמַן הַלְּשׁוֹן כֵּן; וְמַה שְׂהוּעִין וְכוּ', וְמַה שְׂהוּעִין לְהַסִּיר כְּחַל הוּא מִשׁוּם מַתְּנֵה הַפּוֹשְׁעִים; וְהַדְּרָכִים מְקַמְּמִים, שְׁהִרִי אָסָא בְּנֹדְאִי אִינוּ מְנַהֵג שֶׁל תּוֹרָה וְאֶפְלוּ הִכִי מִמַּר לְמִיגָּ אָסָא מִן הַמַּחְבֵּר, וְכִלְשָׁפֵן מְנַהֵג זֶה שְׁהוּא מְנַהֵג חֲשׁוֹב, כְּמַבְאֵר בְּיִרְדֵּה-דַעַת שְׁהוּא כְּדִי שְׂרַחְמֵנו עֲלוּ מִן הַשְּׂמִים וְיִקְמִיחוּהוּ לְתַחֲתֵי הַמַּתִּים⁴⁸, מְכַל-שָׁפֵן שְׁהוּא פִּשְׁאָר צְרָכֵי קַבְּרִיהָ שְׁהוּא לְכַבּוֹדוֹ, שְׂמֵאוּסָה הִיא הַעֲרָלָה, כְּמַבְאֵר בְּנִדְרָים ס"ג, וְגַם לְחַוְעֵלְתוֹ, וְצִדְרָה עֵינִן: (סד) מְגִדְאֲבָרְהָם בְּשֵׁם הַדְּרַכִּים מִשְׁשׁ: (סו) הַתְּשׁוּבָה: (סז) אַחְרוּנִים, וּבְקַמַּת הוּא מִתְחַפֵּר בְּשֵׁר בְּעַלְמָא⁴⁹, אֶלָּא שְׁהוּא מַעֲשֵׂה חַל, וּמִמַּר מִשׁוּם כְּבֹדוֹ: (סח) מְגִדְאֲבָרְהָם וּמִדּוּר וְקִצְעֵי: (סט) מוֹד וְקִצְעֵי וְתַפְאֲרָתָ צְבִי. וּבְבֵית-מִאִיר פִּתּוּב, דְּאִף שְׂמַעֲזָה לְקַבְּרוֹ נִפְל, אִינוּ מִשׁוּם כְּבֹד חַיִּים וּמַתִּים לְדַחְתֵּי יוֹם-טוֹב, אֶלָּא הוּא דְלֹא יִמָּא מְשַׁלֵּךְ מִפְּנֵי הַשְׂמָה, וְכַעֲרִין זֶה כַּתֵּב בְּהַלְּבָה בְּרִירָה: (ע) פּוֹסְקִים: (עא) מִשְׂאֵת-בְּנִימִין וְאֵלֶּה רַבָּה, וְנִשְׁמָנו שֶׁל דְּבַר כַּתֵּב בְּכַבֵּשׁ, שְׁלֹא לְהַמְשִׁיךְ הַתְּנִיחָה הַרְבַּה. וּמִיָּהוּ, בְּיוֹם רַאשׁוֹן שְׁהוּא עַל-יְדֵי עַכּוּ"ם וְאִנָּם יְרוּיִים, בְּנֹדְאִי יִמְשַׁךְ לְחוּף הַתְּפִלָּה, וְעַל-כֵּן טוֹב יוֹתֵר לְאַחַר הַתְּפִלָּה, כֵּן כַּתֵּב בְּבֵית-מִאִיר לְהַטְעִים הַדְּרָכִים. וּבְמִגְנָן אֲבָרְהָם תַּרְץ בְּעֲנִין אַחַר דְּבַרֵּי הַמְּשַׂאֵת בְּנִימִין וְתַמָּה עֲלוּ, עַד שֵׁם: (עב) וְשִׁל וּמְגִדְאֲבָרְהָם וְשִׁא. וְאֶפְלוּ בְּמַת בְּלִילָה גְּמִי, מִשׁוּם שְׂאִי אֶפְשֵׁר לְהַקְדִּים כְּלִי-כֹּף וּבְנֹדְאִי יִשְׁעוּ לְחוּף זָמַן קִרְיַת שְׂמַע וְתַפְלָה [וְש"ח], וּבְכַנְסַת כְּהִים שְׂמַעֲזָה שֵׁם טוֹב, אִינוּ עַל-יְדֵי עַכּוּ"ם, בְּנֹדְאִי אִינָם וְרִדְוּ: